

ZIL – Egy hajdanvolt ferencvárosi punkzenekar története

A *ZIL* nevű magyar punkzenekarról meglehetősen kevés adattal rendelkezik a magyar zenei történeti irodalom. Ennek kapcsán leginkább *Pozsonyi Ádám* könyvét¹ szokás említeni, amely az együttesről ugyan közöl néhány adatot és megjegyzést, továbbá egy fotót is, ugyanakkor ezek súlyos tárgyi tévedéseket tartalmaznak, csakúgy, mint a világhálón elérhető különféle fórumok adatai. E sorok írója² a rendelkezésére álló források és információk alapján az alábbiakban kívánja javítani, pontosítani és kiegészíteni a zenekarra vonatkozó ismereteinket.

Az együttes 1981-ben alakult, négy 15-16 éves budapesti – többségében középső-ferencvárosi kötődésű – középiskolás srác részvételével, akik részint korábbi, vagy aktuális iskolatársak, részint haverok voltak. A *ZIL* névválasztás esetükben csupán az ismert teherautó-márkára utalt, ezért nem kell benne semmilyen „rejtélyes üzenetet” keresnünk. A felállítás az együttes 1982-es megszűnéséig végig változatlan volt: *Vörös Péter* – ének; *Magyar Csaba* – gitár; *Molnár Gyula*³ – basszusgitár; *Tóth Ferenc* – dob. A zenekar a punk körökben Magyarországon is népszerű külföldi punkzenekarok – elsősorban *Exploited*, *U. K. Subs*, *Dead Kennedys* – dalait játszotta, de mellette sajátokat is előadott, melyek szövegükben elsősorban etnikai problémákkal (*Cigánycsalád*⁴), a magyarság történelmével (*Magyarország*), illetve a 20. század civilizációs ártaival, társadalmi következményeivel és viszonyaival (*III. világháború*⁵; *Kórház*) foglalkoztak. Itt kívánom a tárgyilagosság kedvéért megjegyezni, hogy a dalok pontos címei – már ha egyáltalán voltak – napjainkra részben a feledés homályába veszttek, így a megadott címek az utóbbi kettő esetében inkább a dalok témája alapján történt következtetések vagy lehetőségek.

A fentiekben elmondottakkal határozottan le kívánom szögezni, hogy a *ZIL* zenei irányvonalát tekintve punk-, és nem skinheadzenekar volt.⁶ Annak ellenére sem, hogy egyes dalainak témája – pl. a cigányveszély hangsúlyozása – akár egy skinhead (vagy annak tartott) zenekar daláival is megegyezhetett. Tudvalevő azonban, hogy az 1980-as évek elején nem beszélhetünk olyan éles punk–skinhead szembenállásról, mint a későbbiekben. Sok esetben – akkor még – egy haveri körben jól megfértek egymás mellett a punk, illetve a skinhead külsőségekkel felvértezett „fazonok”, merthogy a jelzett kor kapcsán leginkább erről beszélhetünk, s nem feltétlenül ideológiai töltetről. Magyarországon a korai punk megnyilvánulásaiban és nyelvezetében elsősorban a kommunista hatalommal való szembenállást, egyfajta nemzeti érzelmű vonulatot jelentett, illetve fejezett ki.

A *ZIL* rövid idejű működése alatt mindössze néhány nyilvános koncertet adott, külvárosi művelődési házakban, illetve Budán – a pontos helyszínek az emlékezés és a források hiánya miatt nem rekonstruálhatók –, amelyek rendre botrányba fulladtak, nem kis részben az énekes és a basszusgitáros nem éppen szűzies vérmérséklete és viselkedése következtében. Jelenlegi ismereteink alapján kijelenthető, hogy sem ezekről, sem a zenekari próbákról nem maradt fenn fotó vagy filmfelvétel, de még zenekari csoportkép sem, ugyanakkor szerencsére egy magnószalag⁷ megőrzött az utókor számára némi hanganyagot a zenekar működéséről.

Molnár Gyula, a ZIL basszusgitárosa 1981 végén

Pozsonyi Ádám könyvében egy fotóval és a hozzá fűzött képaláírással, majd egy későbbi, szövegbeli megjegyzésével tévesen állítja, hogy egy *Örmester* becenevű „fickó” volt a ZIL énekes és szellemi vezére.⁸ Az illető legfeljebb csak a zenekar alkalmi közönségének volt tagja, akit a zenekar basszusgitárosa két „jól sikerült” koncert alkalmával is, szökváltást követően, hirtelen felindulásból leütött. Helytelen továbbá a zenekar egyik dalának feltételezett dátuma (1984) és idézett szövege is: „*A bombagyarak három műszakban termelnek a tudósok embereken kísérleteznek A gépesített terror lánctalpa eltapos Én vagyok az új Hitler!*”⁹ A pontos szöveg – amely tulajdonképpen nem egy dal-, hanem egy felvezető szöveg az egyik dal előtt – azonban így hangzik, valószínűleg 1981-ből: „*Lezárt területeken támaszpont templomok, a gépesített terror lánctalpa eltapos. A bombagyarak három műszakban termelnek, a tudósok embereken kísérleteznek. Érkezik az új Hitler, már úton van, megdöglesz a harmadik világháborúban!*”¹⁰

A ZIL megszűnése elsősorban két okban keresendő: egyrészt közvetlen kiváltó okként a zenekar gitárosa és basszusgitárosa összeveszett egy mindkettejük által kiszemelt lányon, másrészt – s talán hosszabb távon ez lehetett a fontosabb tényező – a tagok kezdtek „felőzni”, és más irányokba fordult a figyelmük – némely tagé például a keményebb rockzene irányába –, amelyhez már nem volt elegendő az a keret, amelyet egy punkzenekar nyújthatott.

A zenekar énekesese később Ausztráliába távozott, majd hosszú évek múltán hazatért, hogy véglegesen-e, nem tudni. A basszusgitáros itt maradt és napjainkban is Magyarországon él, mintegy 20 éve jól ismert személyiség a Harley Davidson-motorosok táborában. A gitáros és a dobos sorsának alakulásáról a zenekar feloszlását követően nem rendelkezünk hiteles információval.¹¹

JEGYZETEK

- 1 Pozsonyi Ádám: *A Lenin-szobor helyén bombatölcsér tátong. A magyar punk története (1978–1990)*. Budapest, Mucska könyvek, 2003². Tiszteletre méltó a szerző szándéka a magyar punk múltjának megismertetése tekintetében: a könyv egyfajta út-törő jellegű munka, számos tartalmi és stilisztikai hiányossága, hibája ellenére is. Ugyanakkor szakmai téren e témában némileg mentségül szolgálhat az adatok, információk nemritkán nehéz, vagy éppenséggel lehetetlen begyűjthetősége és ellen-
 - 2 őrizhetősége. E helyütt is köszönöm *Dragojlovics Péter* zenei szakírónak, hogy felhívta a figyelmelemet Pozsonyi Ádám könyvére.
 - 3 *Dr. Molnár Péter* történész–muzeológus–numizmatikus, az együttes egykori basszusgitárosának testvéröccse.
- 3 Említésre méltó vele kapcsolatban, hogy már 1979–80-ban zenélt, s – kb. 13(!) éves korában – néhány hónapig hol gitárosként, hol basszusgitárosként tagja volt Magyarország talán legelső,

igazi punkzenekarának, az 1977–78 körül alakult, *Bachmann Béla* (alias *Francia*) nevével fémjelzett *Rottens*-nek, mely, ahogy azt már az elnevezése is sejteti, elsősorban *Sex Pistols*-dalokat játszott, persze a saját szerzemények mellett.

4 Pozsonyi e dalt helytelenül „*Cigánytábor Angyalföldön*” címmel említi. *i. m.* 106. o.

5 Pozsonyi e dalt hibásan „*Én vagyok az új Hitler*” címen jegyzi. *i. m.* 106. o.

6 Ahogy ez a következő internetes fórumokon tévesen olvasható: *skinhead.blog.hu*; *wikipedia.org*. Ezen túlmenően az *Anyu Huga* nevű 1995-ben alakult és kb. egy évig működött nyíregyházi formáció nem lehetett a ZIL együttes folytatása, vagy ha ezt a zenekar mégis így gondolta/gondolja, akkor ez valószínűleg annak tudható be, hogy tagjai nem voltak/nincsenek tisztában azzal, hogy korábban, Budapesten már volt egy ZIL nevű csapat, így elvileg nem vehették volna fel a nevet. Mivel az

Anyu Huga egykori tagjairól van fénykép a világhálón, s e cikk írója ismerte az „igazi” ZIL tagjait, teljesen egyértelmű, hogy egyikük sem volt tagja a budapesti ZIL-nek korábban. Lásd: www.zajlik.hu.

7 A korabeli magnószalag magántulajdonban van. A mintegy 40 percnyi hanganyag három különböző időpontban rögzített zenekari próbát tartalmaz, melynek érdekessége, hogy az egyik felvételen kivételesen nem Tóth Ferenc, a zenekar dobosa dobol, hanem *Csábi Péter* (alias *Pepe*), a zenekar egyik haverja, aki nem mellékesen a *Deszant* nevű punkzenekar basszusgitárosa volt ebben az időben.

8 Pozsonyi: *i. m.* 104–106. o.

9 Pozsonyi: *i. m.* 203. o.

10 Az idézett szöveg a zenekar magántulajdonban lévő archív felvételén tisztán érthető.

11 Ezúton is köszönöm bátyámnak, Molnár Gyulának a cikk megírásához nyújtott segítségét.

